

Statsrådets skrivelse till Riksdagen med anledning av ett förslag till gemensam åtgärd om bekämpning av grova miljöbrott (gemensam åtgärd om miljöbrott)

I enlighet med 54 b § riksdagsordningen översänds till Riksdagen en promemoria om ett förslag till gemensam åtgärd om bekämpning av grova miljöbrott, vilket grundar sig på artikel K.3 i Fördraget om Europeiska unionen.

Helsingfors den 10 juni 1999

Justitieminister *Johannes Koskinen*

Lagstiftningsdirektör Jan Törnqvist

FÖRSLAG TILL GEMENSAM ÅTGÄRD OM BEKÄMPNING AV GROVA MILJÖBROTT

1. Allmänt

Europeiska unionens medlemsstat Danmark har, med stöd av den initiativrätt som bestäms i artikel K.3 2 b i Fördraget om Europeiska unionen, lagt fram ett förslag till gemensam åtgärd om bekämpning av grova miljöbrott. Danmark tog initiativet vid ett möte som den sektorsövergripande arbetsgruppen för frågor om organiserad brottslighet höll den 5 februari 1999. Förslaget presenterades vid K.4-kommitténs möte den 23—24 februari 1999, och kommittén beslutade då att överlämna förslaget för behandling i arbetsgruppen för straff- och gemenskapsrätt. Förslaget presenterades för denna arbetsgrupp vid ett möte som hölls den 1—2 mars 1999. I detta stadium har arbetsgruppen främst som mål att bedöma behovet av en gemensam åtgärd. Denna promemoria grundar sig på dokumentet 5579/99 CK4 10 CRIMORG 13 JUSTPEN 5 ENFOPOL 8.

2. Huvudsakligt innehåll

Syftet med den gemensamma åtgärden är att bekämpa grova miljöbrott genom att harmonisera medlemsstaternas lagstiftning samt effektivisera samarbetet mellan medlemsstaterna och i synnerhet utbytet av information, med beaktande av att effekterna av miljöbrotten ofta är gränsöverskridande.

I artikel 1 i den gemensamma åtgärden definieras grova miljöbrott som handlingar eller underlåtenhet, under försvårande omständigheter och i strid med nationell miljölagstiftning, som orsakar allvarlig skada på miljön eller medför uppenbar fara för sådan skada. Som exempel på sådana handlingar och sådan underlåtenhet nämns i artikeln förorening av luft, vatten, jord eller underliggande jordlager samt lagring eller bortskaffande av avfall eller liknande ämnen. I artikeln definieras dessutom vad som

avses med försvårande omständigheter och vilka andra faktorer som kan beaktas vid bedömningen av brottets omfattning.

Enligt artikel 2 i den gemensamma åtgärden skall medlemsstaterna åta sig att se till att den nationella straffnivån när det gäller grova miljöbrott är tillräcklig och att juridiska personer kan åläggas straffrättsligt ansvar för sådana brott. Enligt artikeln skall det dessutom säkerställas att det enligt nationell rätt är möjligt att beslagta och förverka utrustning och vinster i samband med brotten. På grova miljöbrott skall enligt artikel 2 tillämpas Europarådets konvention av 1990 om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott. En person som har dömts för grovt miljöbrott skall kunna hindras från eller förlora rätten att delta i verksamhet som kräver officiellt tillstånd eller godkännande eller från att grunda eller leda en juridisk person som det krävs dylikt godkännande för eller en fond, om de faktum som föreligger visar att det finns risk för att situationen eller verksamheten kan missbrukas. Dessutom skall medlemsstaten se till att effektiva bestämmelser om kompensation och miljömässig rehabilitering blir tillämpliga.

Enligt artikel 3 i den gemensamma åtgärden skall det, utöver de sedvanliga tvångsmedlen såsom efterforskning och beslagtagande, också finnas befogenheter och metoder för utredningsarbete så att rättsvårdande myndigheter på ett effektivt sätt kan utreda grova miljöbrott och väcka åtal.

I artikel 4 i den gemensamma åtgärden finns bestämmelser om domsrätten för en medlemsstats myndigheter. Myndigheterna i medlemsstaten skall ha domsrätt när det gäller grova miljöbrott som har begåtts inom dess territorium eller ombord på ett fartyg som är registrerat i medlemsstaten samt av en fysisk person som är medborgare eller stadigvarande bosatt i medlemsstaten eller av en juridisk person som är etablerad på

dess territorium. Om brottet har begåtts på en annan medlemsstats territorium kan dubbel straffbarhet förutsättas. Dessutom skall domsrätten för medlemsstatens myndigheter omfatta brott som påverkar eller där avsikten har varit att påverka medlemsstatens territorium.

Artikel 5 i den gemensamma åtgärden innehåller en skyldighet att samordna insatserna från de olika nationella myndigheter som ansvarar för bekämpningen av miljöbrott.

Artiklarna 6–9 i den gemensamma åtgärden innehåller bestämmelser som anknyter till det rättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna. Enligt artikel 6 i den gemensamma åtgärden är medlemsstaterna skyldiga att samarbeta i största möjliga utsträckning vid utredningar och åtal i samband med grova miljöbrott. I synnerhet skall staterna sträva efter att effektivisera den ömsesidiga rättshjälpen dem emellan. Artikel 7 i den gemensamma åtgärden reglerar utbytet av uppgifter om grova miljöbrott i syfte att underlätta brottsutredningar och väckande av åtal samt för att uppretningsåtgärder, förebyggande åtgärder och säkringsåtgärder skall kunna vidtas. I artikel 8 i den gemensamma åtgärden finns bestämmelser om överföring av straffprocesser från en medlemsstat till en annan samt om verkställighet av straff i en annan medlemsstat. I artikel 9 i den gemensamma åtgärden åläggs varje medlemsstat att utse minst en kontaktpunkt, som skall sköta insamlingen av information om grova miljöbrott och utbytet av sådan information med andra medlemsstater, och som skall vara bemannad dygnet runt.

I artiklarna 10–13 i den gemensamma åtgärden skapas ett system med vars hjälp de kunskaper och den know-how som finns i fråga om grova miljöbrott kan utnyttjas av alla medlemsstaterna. Enligt artikel 10 i den gemensamma åtgärden skall antingen rådets sekretariat eller Europol ombesörja att ett register över särskild sakkunskap, skicklighet eller know-how som har byggts upp i medlemsstaterna och som hänför sig till bekämpningen av grova miljöbrott utarbetas, förs och tillhandahålls. Enligt artiklarna 11 och 12 skall varje medlemsstat tillhandahålla information till registret om särskild sakkunskap som har byggts upp i medlemsstaten och som den anser bör göras tillgänglig för alla medlemsstater. En detaljerad beskrivning av denna information skall ges, och det skall anges hur källan till sakkunskap kan

kontakts. Medlemsstaten ansvarar för att bidragen uppdateras. Enligt artikel 13 i den gemensamma åtgärden har en medlemsstat antingen rätt att använda det register som byggts upp på basis av de införda bidragen, eller så innehar den en kopia av registret. Medlemsstaterna skall själva kontakta varandra när de vill använda sig av den sakkunskap som är förtecknad i registret. En medlemsstat har inte någon direkt rätt att använda sig av denna sakkunskap, utan frågan om villkoren för användningen skall alltid avgöras mellan de berörda medlemsstaterna.

I artikel 14 i den gemensamma åtgärden förutsätts att medlemsstaterna vidtar nödvändiga åtgärder för att underteckna Europarådets konvention av 1998 om skydd för miljön genom strafflagen (nedan miljöbrottskonventionen). Ratificeringen av konventionen skall inledas senast den 1 juni 2000. Medlemsstaterna skall undvika att avge reservationer mot konventionen. Enligt artikel 15 i den gemensamma åtgärden skall rådet vid utgången av 2000 utvärdera hur medlemsstaterna har uppfyllt sina förpliktelser enligt den gemensamma åtgärden och om eventuella ytterligare åtgärder behövs.

Efter att Amsterdamfördraget trätt i kraft den 1 maj 1999 torde den gemensamma åtgärden ändras till ett sådant rambeslut som avses i artikel 34 i Fördraget om Europeiska unionen.

3. Verknningar på lagstiftningen i Finland

Den materiella lagstiftningen i Finland motsvarar till väsentliga delar kraven i utkastet till den gemensamma åtgärden. Finland kan lämna sådan rättshjälp som föreslås i den gemensamma åtgärden enligt bestämmelserna i lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden (4/1994). Det straffrättsliga systemet i Finland känner inte till någon sådan i artikel 2 avsedd förlust av behörighet som har karaktären av straff, och Finland skulle inte heller kunna godkänna någon sådan. Utkastet innehåller också element som kräver ändringar i lagstiftningen.

Den i artikel 8.1 föreslagna möjligheten att överföra straffprocesser medför ett förändringstryck. Finland har inte anslutit sig till 1972 års konvention om överförande av lagföring i brottmål, och rättegångar kan överföras endast mellan de nordiska länderna. När det gäller artikel 8.2 kan man konstatera

att verkställighet av straff kan överföras mellan de nordiska länderna enligt lagen om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål (326/1963). Mellan andra länder än de nordiska länderna kan ett frihetsstraff eller en förverkandepåföljd verkställas enligt lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (9/1994) eller verkställigheten av straffet överföras med stöd av Europarådets konvention om överförande av dömda personer (312/1987).

Finland undertecknade Europarådets miljöbrottskonvention den 4 november 1998, och avsikten är att konventionen skall ratificeras under den första hälften av 2000.

4. Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser att den gemensamma åtgärden är viktig till sitt innehåll och ställer sig positivt till saken. Statsrådet är dock av den åsikten att man, för att undvika dubbelt eller onödigt arbete, först bör utreda hur nödvändig den gemensamma åtgärden är genom att klarlägga bristerna i medlemsstaternas nuvarande lagstiftning. Om det finns brister härvidlag, bör det utredas hur dessa brister påverkas av att medlemsstaterna ansluter sig till Europarådets miljöbrottskonvention. Efter att dessa utredningar har slutförts kan man inta en väl underbyggd ståndpunkt till om den gemensamma åtgärden är nödvändig och till dess innehåll.